

שומר נפשו ירחק ממטפלים ויועצים שאינם פסיכולוגים ואינם מוכרים בחוק

עו"ד ברוך אברהמי

למי שרשאי לעסוק בפסיכולוגיה מעיסוקו במקצועו או בעקבותיו, חובה עליו לשמרו בסוד ואינו רשאי לגלותו. בסעיף 50 בפקודת הראיות נוסח חדש (התשל"א-1971), העוסק בעדות של פסיכולוג, נקבע כי פסיכולוג-מומחה אינו חייב למסור ראייה על דבר הנוגע לאדם שנזקק לשירותו והדבר הגיע אליו תוך עבודתו כפסיכולוג, והוא מן הדברים שלפי טיבם נמסרים לפסיכולוג בדרך כלל מתוך אמון שישמרם בסוד, אלא אם ויתר האדם על החיסיון או שמצא בית המשפט כי הצורך לגלות את הראיה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש לא לגלותה. הוראות אלו יחולו גם לאחר שחדל העד להיות פסיכולוג-מומחה. כמו כן, אם נטען חיסיון לפי סעיף זה, יהיה הדיון בטענה בדלתיים סגורות; החליט בית המשפט לשמוע את העדות, רשאי הוא לשמעה בדלתיים סגורות.

הנה כי כן, כללים מוגדרים וברורים הן לשמירה על סודיות המידע והן על שימוש חוקי ומושכל בו למטרות ראויות ולגיטימיות. במה ובמי דברים אמורים? בפסיכולוג מורשה כחוק.

לעומת זאת, הפותח את סגור לבו כדי להתייעץ ולקבל טיפול נפשי ממטפל או יועץ שאינו מורשה כחוק, עלול למצוא את עצמו ואת נפשו חשופים. הפתיחות אל מול היועץ או המטפל חשובה למטופל וחיונית להצלחת הטיפול.

על המשמעויות ועל ההשלכות של שמירת הסודיות והחיסיון הפסיכולוגי, ניתן לעמוד במאמר המקיף שכתב הפסיכולוג ד"ר צבי גיל בשיתוף החתום מטה, ראו המאמר "הרשומה הפסיכולוגית בבית המשפט בהליך אזרחי או: של מי הרשומה הזו?", רפואה ומשפט, גיליון מס' 45, ינואר 2012, עמ' 61-75. ספק רב אם יועץ או טיפול יכולים להצליח אם המטופל לא יכול לקיים יחסי אמון עם המטפל תוך הגנה על סודותיו האינטימיים שלא יתגלו. החוק מעניק לפסיכולוג כלי נוסף שלא ניתן למטפל שאינו מוכר בחוק. פסיכולוג רשאי לערוך תרשומות אישיות שאינן חלק מהרשומה הרפואית או הרשומה הפסיכולוגית.

ברשימה זו נבקש להפנות תשומת לב ליתרון משמעותי שיש לטיפול נפשי אצל פסיכולוג בשונה מטיפול אצל מטפל שאינו מורשה על פי חוק להיות פסיכולוג ולעסוק בפסיכולוגיה. רצוי כי המטופלים והנזקקים ליועץ יהיו ערים לכך ובהתחשב בכך יבחרו את המטפל ואת היועץ שלהם. היוועצות עם פסיכולוג מורשה בחוק מקבלת הגנה חוקית ועל פי החוק זוכה למעטפת של הגנה על השיח עם היועץ או המטפל. לא כן לגבי מטפלים ויועצים למיניהם שאינם מורשים לתת טיפול או אבחון או ייעוץ פסיכולוגי או נפשי כחוק.

חוק הפסיכולוגים, תשל"ז-1977 קובע כי רק פסיכולוג הרשום בפנקס הפסיכולוגים לפי חוק רשאי לעסוק בפסיכולוגיה. העיסוק בפסיכולוגיה על פי החוק מוגדר כמשלח יד באבחוןם ובהערכתם של עניינים ובעיות בתחום הנפשי, השכלי וההתנהגותי של בני אדם, וכן טיפול, שיקום, ייעוץ והדרכה בנוגע לעניינים ולבעיות כאמור, הנעשים בדרך כלל בידי פסיכולוג.

רצוי כי הנזקקים ליועץ וטיפול נפשי ידעו כי חוק הפסיכולוגים מעניק הגנה לדברים האישיים שלהם שנמסרים לפסיכולוג. החוק קובע כי מידע על אדם שהגיע למי שרשאי לעסוק בפסיכולוגיה מעיסוקו המקצועי או בעקבותיו, חובה עליו לשמרו בסוד ואינו רשאי לגלותו. החוק גם מסדיר מסלולים לגיטימיים לגילוי המידע המסלולים שהותוו בחוק הם כאלה: גילוי המידע הדרוש לדעת הפסיכולוג לשם טיפול באותו אדם; קיימת חובה או רשות בחוק לגלות את המידע; האדם שעליו המידע הסכים בכתב לגילוי, וכל עוד לא ביטל בכתב את הסכמתו האמורה. מסלולים אלה גם הם משרתים את טובת המטופל.

על פי חוק הפסיכולוגים, טיפול הוא בידי המוסמך לכך, לרבות טיפול סוציאלי וחינוכי, בנוסף, אין נפקא מינה אם המידע נוגע למי שבטיפולו של העוסק בפסיכולוגיה או לאדם אחר.

חוק הפסיכולוגים קובע בסעיף 7 כי מידע על אדם שהגיע

עו"ד ברוך אברהמי היה המשנה ליועץ המשפטי לממשלה. הוא ומשרדו משמשים כיום היועצים המשפטיים של הסתדרות הפסיכולוגים בישראל.



מקצועות שהכיר בהם מנכ"ל משרד הבריאות. מטפלים למיניהם שאינם כאלה, כמו למשל, מטפלים משפחתיים, מטפלים בילדים, מטפלים באמנות, תרפיסטים למיניהם שאינם מוזכרים בחוק או אינם מוכרים רשמית על ידי משרד הבריאות בהודעה ברשומות – כל אלה לא זוכים להגנת החוק לגבי מה שכללו בתרשומת האישית.

בסיכום, שומר נפשו מפני חשיפת יתר של סודותיו האישיים והאינטימיים ירחק ממטפלים ויועצים שאינם מוכרים או מוסדרים בחוק, וכדאי למי שנזקק ליעוץ, לשירות או לטיפול, לברר אם המטפל הוא באמת פסיכולוג רשום כחוק.

ככל שיכלילו בתרשומת האישית דברים רגישים מאוד וסודות אישיים ואינטימיים של המטופל, הם לא ייחשפו, שכן, איש לא רשאי לבקש לעיין בדברים ואין לגורם כלשהו זכות לקבלם או לדעת עליהם. זהו יתרון ממשי. גם לאחר שהמטופל ילך לעולמו לא רשאים לבוא יורשיו ולדרוש לקבל את התרשומות האלה. סודותיו האינטימיים של המטופל הכתובים בתרשומת האישית יירדו איתו לקבר.

הבסיס החוקי לכך הוא סעיף 17(א) לחוק זכויות החולה אשר עשה אבחנה בין רשומה רפואית ופסיכולוגית לבין תרשומת אישית של מטפל.

כדאי לדעת כי התרשומת האישית המוגנת היא של מטפל כהגדרתו בחוק. כלומר, מקצועות המוסדרים בחוק או

ראיון עם ימימה גולדברג – המשך מעמוד 53

מה האמירה שלך לגבי הפ"י?

אני חושבת שהפ"י צריכה להיות שותפה לתהליכים רבים ולהיות הבית המקצועי של הפסיכולוגים. חשוב שהפ"י תאגד את כל הפסיכולוגים לגוף אחד שייתן מענה לדברים הקורים בשטח.

מתי את אמורה לסיים את תפקידך?

עדיין לא פורסם מכרז לתפקיד, ובחירת מחליף תיעשה בהתאם לכללי מכרז ובהתאם לכללי נוהל תקין.

האם לדעתך קיים קושי מבני בכך שתפקיד הפסיכולוג הארצי הוא מטעם משרד הבריאות? האם אין כאן נאמנות כפולה שמגבילה את יכולת התפקוד וההגנה על האינטרסים של הפסיכולוגים והפסיכולוגיה?

להפך, אני חושבת שהחיבור בין הרגולציה ובין המקצועיות הוא יתרון מאוד גדול ואמור להוות מקור לכוח לפרופסיה.

משפט לסיום:

התפקיד שמילאתי הוא תפקיד מקצועי, חשוב, מאתגר ומשמעותי ואני מרגישה שתרמתי רבות. במבט לאחור אני יכולה רק לומר "אשרי שזכיתי".

בציבור שומעים בעיקר על המלחמות אבל לא על ההישגים הנפלאים של הפסיכולוגים בכל התחומים. יש לפסיכולוגים פריסה בתחומים רבים, יש כל כך הרבה יכולות, תרומות והישגים, אבל קשה לשמוע עליהם, וחבל.

כיצד היית רוצה לראות את הפסיכולוגיה בארץ, כפי שלדעתך צריכה להיות?

אני חושבת שהפיצולים הם בדנ"א של המקצוע ובמקום לראות את הגופים המרובים כפיצולים יש לראותם כגופים מגוונים וייחודיים שיש צורך בתכלול שלהם. הייתי שמחה לו היינו גומרים עם שלב הפיצול ומתפתחים לשלב בו נוכל להכיל את כל השונות האלה.

הפסיכולוגיה היא מקצוע שהקדים את זמנו בארץ מבחינת תהליכי רישוי ורגולציה, אבל לא השכיל לשמור על הראשוניות שלו מבחינת תהליכי ההתפתחות שלו. חסרה אינטגרציה של ישן וחדש, היה טוב לו החדש היה מכיל את הישן ומתפתח הלאה בהתאם.

האם לדעתך הפסיכולוגיה ממוקמת היטב בתודעת הציבור?

ה"מותג" פסיכולוגיה הוא מותג המקבל הרבה כבוד בציבור הרחב, היות שהוא מקצוע היונק משני מקורות במקביל – מהמדע והמחקר ומהקליניקה.